

1. ura: Ivan Tavčar: Tržačan – analiza umetnostnega besedila, realistična črtica

V berilu poišči besedilo **Tržačan Ivana Tavčarja (str. 84–89)**.

V zvezek (pri književnosti) **napiši naslov Ivan Tavčar: Tržačan, prepisi spodnja vprašanja in odgovori nanje. Nato prepisi še spodnje besedilo v okvirju.**

1. Zakaj naslov Tržačan?
2. Katere osebe nastopajo v zgodbi?
3. Kako bi označili Vrbarjevega Matevža?
4. Kako bi označili Tomažka? S čim ga primerja avtor?
5. Katere lastnosti bi pripisali Marušici, Matevževi ženi?
6. Katere lastnosti bi pripisali njunemu rodnemu sinu? Kako mu je bilo ime?
7. Česa si je Tomažek zaželel, ko je ležal pod hruško?
8. Zakaj so grobo ravnali s Tomažkom?
9. Kdo je Tomažka rešil pred tepežem, ko je jedel hruško? Kaj se je zgodilo z Matevžem?
10. Kaj se na koncu zgodi s Tomažkom?
11. V katero okolje in čas je postavljena zgodba?
12. Katera je glavna tema Tržačana?
13. V drugem delu, kjer je opisano Tržačanovo življenje pri Vrbarjevih, je precej KONTRASTOV (NASPROTIJ). Poišči jih nekaj. Zakaj, misliš, da jih je pisatelj uporabil?
14. Eden izmed kontrastov je Matevževa ljubezen do Tomažka. Kako se kaže to nasprotje, kakšna je bila ljubezen sprva in kakšna kasneje?
15. V zadnjem delu pripovedi je kontrast grajen na podlagi narave in Tomažkovega počutja. Pojasni, v čem se kaže nasprotje med njima.
16. V zadnjem delu se v dogajanje vključijo tudi vaščani in pripovedovalec sam. Kaj počnejo vaščani (vaščanke, Sadarjev Korla, Zavratarjev Mihola, pisatelj)? S čim so zaznamovane tri ženske, ki se pojavijo v pripovedi? Te morda na koga spominjajo?
17. Ko si opazoval(-a) nasprotja v drugem delu pripovedi, si ob tem opazoval tudi pisateljev način pisanja, njegov slog. Poleg nasprotij ali kontrastov, ki jih lahko poiščeš še v prvem in zadnjem delu, so za Tavčarjev slog značilne tudi PRIMERE. Poišči jih.
18. Razloži naslednje FRAZEME oz. stalne besedne zveze iz besedila: zakon ni imel božjega blagoslova, preštel ji je kosti, otroka je vlačil okrog, pital ga je na vse kriplje.

Pripoved/slika/**realistična črtica** *Tržačan* je vzeta iz zbirke *Med gorami*, pisatelj je s tem poimenoval Poljansko dolino in okoliške hribe, podeželske kraje, v katerih se pripovedi v tej zbirki dogajajo. **Kratka pripoved ali slika ali črtica** je z nekaj ključnimi dogodki upodobljeno življenje glavnih oseb, ki v delu nastopajo. Pri Tržačanu sta to Matevž Vrbar in Tomažek (Tržačan). V njih nastopajo posamezniki, ki so kot dobri in slabi prikazani z nekaj dogodki iz svojega življenja. Pogosto so ti ljudje posebneži (romantično). Dogodki, ki so opisani, so velikokrat naključni, vendar na osebe usodno vplivajo. To sta dve značilnosti romantičnega sloga pisanja, ki ju najdemo pri Tavčarju. Drugače za Tavčarja velja romantično-**realistični slog (prikaz življenja brez olepševanja)**.

REŠITVE:

1. Zakaj naslov Tržačan? *Slika nosi naslov Tržačan zato, ker je Vrbarjev Matevž malega Tomažka prinesel iz Trsta.*
2. Katere glavne in stranske književne osebe nastopajo v zgodbi? *Tomažek, Vrbarjev Matevž, njegova žena, njun sin Tinče, vaščani, pisatelj ...*
3. Kako bi označili Vrbarjevega Matevža? *Vrbarjev Matevž je hudoben, grob, Tomažku odreka hrano, pretepa ga, ne zmeni se zanj.*
4. Kako bi označili Tomažka? S čim ga primerja avtor? *Tomažek je ubog, več lačen kot sit, pretepajo ga ... Avtor ga primerja s tenko bilko na njivi.*
5. Katere lastnosti bi pripisali Marušici, Matevževi ženi? *Marušica, Matevževa žena je lena, hudobna, Tomažka ne mara, pretepa ga.*
6. Katere lastnosti bi pripisali njunemu rodnemu sinu? Kako mu je bilo ime? *Njunemu sinu je bilo ime Tinče, tudi on je bil hudoben, Tomažka ni maral, že kot otrok ga je pretepal.*
7. Česa si je Tomažek zaželel, ko je ležal pod hruško? *Ko je ležal pod hruško, si je zaželel rumene hruške, ki je rasla na veji nad njim.*
8. Zakaj so grobo ravnali s Tomažkom? *S Tomažkom so grobo ravnali zato, ker ga niso marali.*
9. Kdo je Tomažka rešil pred tepežem, ko je jedel hruško? Kaj se je zgodilo z Matevžem? *Ko je ležal pod hruško, ga je pred ponovnim tepežem rešil čevljarček Sadarjev Korla, ki je Matevža močno pretepel (do dobrega premlatil).*
10. Kaj se na koncu zgodi s Tomažkom? *Tomažek na koncu umre.*
11. V katero okolje in čas je postavljena zgodba? *Zgodba je postavljena v kmečko okolje v čas pisateljve mladosti.*
12. Katera je glavna tema Tržačana? *Glavna tema Tržačana je Tomažkovo življenje v nasilni družini Vrbarjevega Matevža.*
13. V drugem delu, kjer je opisano Tržačanovo življenje pri Vrbarjevih, je precej NASPROTIJ (KONTRASTOV). Poišči jih nekaj. Zakaj, misliš, da jih je pisatelj uporabil? *Zato, da je naredil zgodbo še bolj napeto oz. da je prikazal krivice, ki so se dogajale.*
14. Avtor zgodbo gradi na različnih kontrastih/nasprotjih. Eden izmed kontrastov je tudi Matevževa ljubezen do Tomažka. Kako se kaže to nasprotje, kakšna je bila ljubezen sprva in kakšna kasneje? *Matevž je Tomažka sprva razvajal in hvalil, imel ga je rad, kot bi bil njegov, ko je dobil svojega sina, pa ga je pretepal, stradal, izkoriščal, se iz njega norčeval ...*
15. V zadnjem delu pripovedi je kontrast grajen na podlagi narave in Tomažkovega počutja. Pojasni, v čem se kaže nasprotje med njima. *V zadnjem delu besedila je zunaj bila pomlad/poletje/jesen, po dolini je žarelo sonce, modra voda se je vila čez zelene livade, povsod je prekipevalo od življenja, Tomažek pa je močno trpel, telesno kot tudi duševno, sestradan, ohromel, ni mogel niti vstati, ljudje so se iz njega norčevali, na koncu pa je celo umrl.*

16. V zadnjem delu se v dogajanje vključijo tudi vaščani in pripovedovalec sam. Kaj počnejo vaščani (vaščanke, Sadarjev Korla, Zavratarjev Mihola, pisatelj sam)? S čim so zaznamovane tri ženske, ki se pojavijo v pripovedi? Te morda na koga spominjajo? **Vaščanke, ki prihajajo mimo Tomažka, se iz njega norčujejo. Maruša Repulja mu svetuje, naj jé travo. Mica Zdihovalka se do njega obnaša kot do »psa«, mu reče, da bi bilo bolje, če bi umrl. Marjeta Togotulja ga ponižujoče vprašuje, če ga boli želodec ... Zanj se zavzame vaščana Sadarjev Korla in Zvratarjev Mihola. Korla ga pretepe, Mihola pa se naredi, da pretepa ni videl. Pisatelj mu ponudi padli sadež, Tomažek se mu smili, čuti njegovo stisko. Tri ženske, ki se pojavijo v pripovedi, so zaznamovane z imenom in priimkom – Maruša Repulja je radovedna/zvedava, Mica Zdihovalka veliko vzdihuje, Marjeta Togotulja je togotna/jezna/razdražljiva. Spominjajo na imena in priimke književnih oseb v Jurčičevi Kozlovski sodbi v Višnji Gori (Lukež Dnjulja, Andraž Slamorezec, Žužnjaj, Zaropotaj, Gobežel ...).**
17. Ko si opazoval(-a) nasprotja v drugem delu pripovedi, si ob tem opazoval tudi pisateljev način pisanja, njegov slog. Poleg nasprotij ali kontrastov, ki jih lahko poiščeš še v prvem in zadnjem delu, so za Tavčarjev slog značilne tudi PRIMERE. Poišči jih in jih razloži.
- »Oblačil ga je skoro na isti način, kakor se oblači lilija na polju, ki nima nikake obleke.« = bil je skoraj gol, slabo oblečen
 - »... brez desnega ušesa, kot svetopisemski hlapec ...« = podoba iz Sv. pisma)
 - » ... otroče, šibko, katero je raslo kakor trava na zemlji razsušeni ...« = hitro
 - »... izkazal mu je ljubezen kakor rodnemu otroku ...« (svojemu, veliko ljubezen)
 - »... bil je tenak kakor bilka na travi ...« = suh, šibek
 - »... dvoje lepih oči, ki so mu izpod rumenil las zrle v svet, kakor zre modro cvetje iz rumene pšenice ...« = lepe oči, ki se jih je opazilo
 - »... klelo je že kakor voznik na cesti ...« = grdo, grobo
 - »... hotel je rešiti svoje meso, kakor je tako navada pri človeških bitjih ...« = boj za preživetje
 - »... ga imam rad, prav tako, kakor bi bil moj ...« = kot da bi bil njegov, a je laž
 - »... suhih hrušk, tistih sladkih repnic, se kakor led tajajo pod zobmi ...« = slastne, sočne
 - »... Sadarjev Korla. Kakor sapa je bil pri starem grešniku ...« = po tiho, kar naenkrat, iznenada
 - » ... redil in pasel ga je bolj s palico nego s kruhom ...« = veliko so ga preteпали in bil je lačen

18. Razloži FRAZEME oz. stalne besedne zveze iz besedila:

- zakon ni imel božjega blagoslova = zakon je bil nesečen in brez otrok
- preštel ji je kosti = petepal jo je
- otroka je vlačil okrog = vsepovsod ga je imel s seboj
- pital ga je na vse kriplje = pretirano ga je hranil